

บทที่ 5

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ในบทนี้ จะได้กล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 5.1 ข้อมูลพื้นฐานบางประการที่เกี่ยวกับเกษตรกร
- 5.2 ข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับการทำนา
- 5.3 ลักษณะที่แตกต่างตามแนวความคิดในรูปแบบจำลอง
 - 5.3.1 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม
 - 5.3.2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา
 - 5.3.3 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร
 - 5.3.4 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
- 5.4 ช่องทางในการรับข่าวสาร
- 5.5 สังคมมิติ
- 5.1 ข้อมูลพื้นฐานบางประการที่เกี่ยวกับเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับเกษตรกรนี้ จะเกี่ยวกับสถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์ ที่อยู่ สถานภาพการสมรส ศาสนา สภาพของการอยู่อาศัย การมีอาชีพครอง ในรายละเอียดทั้งหมด ให้ดูตารางที่ 5.1

สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์ : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 69.7) และประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.8) ของเกษตรกร

ผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง มีสถานภาพเป็นชาย (หัวหน้าครอบครัว) ส่วนที่เหลือมีสถานภาพเป็นหญิง (ภรรยา) ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสถานภาพ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ที่อยู่ : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 78.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 71.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 4 ตำบลคูหาใต้ ส่วนที่เหลือทั้งหมด อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 9 ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องที่อยู่ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

สถานภาพการสมรส : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 87.9 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 91.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) มีสถานภาพการสมรสเป็นแบบแต่งงานและอยู่ด้วยกัน ส่วนที่เหลือ ในกรณีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมเป็นโสดอยู่ร้อยละ 6.1 และหย่าร้างร้อยละ 6.1 ส่วนที่เหลือในกรณีของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 8.7) หย่าร้าง ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสถานภาพการสมรสระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ศาสนา : พบว่าเกษตรกรทั้งหมดของทั้งสองกลุ่ม นับถือศาสนาพุทธ

สภาพของการอยู่อาศัย : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 78.8) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 89.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ตั้งแต่แรกเกิด ส่วนที่เหลือเป็นผู้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในภายหลัง ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสภาพของการอยู่อาศัย ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

การมีอาชีพรอง : เกษตรกรทุกคนมีอาชีพหลักคือการทำนา ส่วนอาชีพรองนั้น พบว่าประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 42.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 47.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่มีอาชีพรอง ในบรรดาอาชีพรองซึ่งได้แก่ รับจ้างก่อสร้าง สานกระจาก

เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ถิ่นสามล้อ รั้วสีข้าว รั้วจ้างทำงานสวน และรั้วจ้างกรีดยาง นั้น การรั้วจ้างก่อสร้าง การปลูกผัก และการรั้วจ้างกรีดยาง นับได้ว่าเป็นอาชีพ รongที่มีบทบาทสำคัญ รายได้เฉลี่ยต่อปีจากอาชีพรong (คิดจากจำนวนคนที่มีอาชีพรong) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมเป็น 1,391.53 บาท ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง 679.13 บาท

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลพื้นฐานบางประการที่เกี่ยวกับเกษตรกร

ประเภทของข้อมูลพื้นฐาน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง (N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>สถานภาพของผู้รับการสัมภาษณ์</u>					
หัวหน้าครอบครัว (สามี)	23	69.7	22	47.8	
ภรรยา	10	30.3	24	52.2	$\chi^2 = 3.75$
<u>ที่อยู่</u>					
หมู่ที่ 4	26	78.8	33	71.7	
หมู่ที่ 9	7	21.2	13	28.3	$\chi^2 = 0.50$
<u>สถานภาพการสมรส</u>					
โสด	2	6.1	-	-	
แต่งงานและอยู่ด้วยกัน	29	87.9	42	91.3	
หย่าร้าง	2	6.1	4	8.7	$\chi^2 = 2.98$
<u>ศาสนา</u>					
พุทธ	33	100.0	46	100.0	
อิสลาม	-	-	-	-	

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประเภทของข้อมูลพื้นฐาน	เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง (N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>สถานภาพของการอยู่อาศัย</u>					
อยู่ตั้งแต่แรกเกิด	26	78.8	41	89.1	$\chi^2 = 1.59$
อพยพเข้ามาอยู่อาศัย	7	21.2	5	10.9	
<u>การมีอาชีพรอง</u>					
ไม่มี	14	42.4	22	47.8	
รับจ้างก่อสร้าง	5	15.2	5	10.9	
สานกระจาด	1	3.0	2	4.3	
เลี้ยงสัตว์	-	-	2	4.3	
ปลูกผัก	2	6.1	9	19.6	
เก็บสามล้อ	1	3.0	-	-	
รับสี่ขาว	-	-	2	4.3	
รับจ้างทำงานสวน	2	6.1	1	2.2	
รับจ้างกรีดยาง	5	15.2	3	6.5	

จากการที่ไม่พบความแตกต่าง ในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน บางประการนั้น ทำให้ข้อมูลที่ได้มีลักษณะที่ค่อนข้างจะเที่ยงตรง (precise) ซึ่งจะเป็น ผลดีต่อการเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ ตามแนวความคิดในรูปแบบจำลอง

5.2 ข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

ข้อมูลพื้นฐานบางประการที่เกี่ยวข้องกับการทำนา จะเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชาว เครื่องมือ เครื่องมือในการเก็บเกี่ยว แรงงานในการเก็บเกี่ยว การขาย

ผลผลิต ช่องทางการขายผลิตภัณฑ์ และปัญหาที่สำคัญในการทำนา รายละเอียดทั้งหมด ดูตารางที่ 5.2

พันธุ์ข้าว ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกพันธุ์ส่งเสริม (ร้อยละ 42.4) ปลูกข้าวพันธุ์ กข.7 รองลงมาได้แก่ กข.13 กข.9 กข.5 และ กข.12 ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองนั้น พบว่าส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์พระยาไทร นอกจากนั้นก็ยังมีพันธุ์ข้าวจีนเม็กซิกัน นางพญา ฯลฯ

เครื่องมือเตรียมดิน : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 78.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและร้อยละ 78.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ใช้รถไถเป็นเครื่องมือในการเตรียมดิน รองลงมาได้แก่การใช้วัวและควาย เหตุผลที่ใช้รถไถเป็นเครื่องมือในการเตรียมดิน ก็เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น (1) สะดวกและรวดเร็ว (2) ไม่มีวัวเป็นของตนเอง (3) ที่นาเล็ก ใช้รถไถดีกว่า และ (4) รักษาง่าย ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการลักขโมย ส่วนเหตุผลที่ใช้วัวและควายไถนาก็เนื่องจาก (1) มีอยู่แล้ว และ (2) ค่าจ้างรถไถแพง ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของเครื่องมือเตรียมดิน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

เครื่องมือในการเก็บเกี่ยว : พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติในเรื่องของการใช้เครื่องมือในการเก็บเกี่ยว ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (ร้อยละ 78.8) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 100.0) ใช้แกละเป็นเครื่องมือในการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมนั้น ร้อยละ 9.1 ใช้เคียว ในขณะที่ร้อยละ 12.1 ใช้ทั้งแกละและเคียว เหตุผลที่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มใช้แกละก็เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น (1) มีความชำนาญอยู่แล้วและใช้วิธีอื่นไม่เป็น และ (2) สะดวกแก่การเก็บเกี่ยว เนื่องจากข้าวพันธุ์พื้นเมืองต้นสูง คอรวงยาว ส่วนเหตุผลที่ใช้เคียวนั้นก็เนื่องจาก ข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีลำต้นเตี้ย คอรวงสั้น การใช้เคียวจะสะดวกกว่าการใช้แกละ

ตารางที่ 5.2 ข้อมูลบางประการที่เกี่ยวข้องกับการทำนา

รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนา	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (n=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>พื้นที่ข้าว</u>					
กข.5	3	9.1	-	-	
กข.7	14	42.4	-	-	
กข.9	6	18.2			
กข.13	8	24.2			
กข.21	2	6.1			
พื้นเมือง	-	-	46	100.0	
<u>เครื่องมือเตรียมดิน</u>					
วัว	6	18.2	7	15.2	
รถไถ	26	78.8	36	78.3	
ทั้งวัวและรถไถ	1	3.0	3	6.5	$\chi^2 = .0.56$
<u>เครื่องมือในการเก็บเกี่ยว</u>					
แกละ	26	78.8	46	100.0	
เคียว	3	9.1	-	-	
ทั้งแกละและเคียว	4	12.1	-	-	$\chi^2 = 10.70^{**}$
<u>แรงงานในการเก็บเกี่ยว</u>					
แรงงานในครอบครัวอย่างเดียว	7	21.2	14	30.4	
แรงงานในครอบครัวและแรงงานจ้าง	23	69.7	29	63.0	
แรงงานจ้าง	3	9.1	3	6.6	
ลงแขก	-	-	-	-	$\chi^2 = 0.91$

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ การทำนา	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่นเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>การขายผลผลิต</u>					
ไม่ได้ขายให้กับบุคคลอื่น	8	24.2	12	26.1	
ขายให้กับบุคคลอื่น	25	75.8	34	73.9	$\chi^2=0.01$
<u>ช่องทางในการขายผลผลิต</u>					
ไม่ได้ขายเนื่องจากใช้บริโภค					
ในครัวเรือน	8	24.3	12	26.1	
เจ้าของโรงสีในหมู่บ้าน	21	63.6	30	65.2	
พ่อค้าในหมู่บ้าน	3	9.1	3	6.5	
พ่อค้านอกหมู่บ้าน	-	-	1	2.2	
ตลาดนัด	1	3.0	-	-	
<u>ปัญหาที่สำคัญในการทำนา</u>					
ขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก	5	15.2	8	17.4	
ขาดเงินทุนในการซื้อปุ๋ยและ					
ยากำจัดศัตรูพืช	14	42.4	22	47.8	
ขาดแคลนแรงงาน	1	3.0	-	-	
น้ำท่วมเสียหาย	2	6.1	6	13.0	
ดินไม่มีความอุดมสมบูรณ์	2	6.1	-	-	
มีศัตรูมาก (ปู หนู โรคและแมลง)	7	21.1	9	19.6	
ไม่ได้ให้เหตุผล	2	6.1	1	2.2	

** มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

แรงงานในการเก็บเกี่ยว : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 69.7) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 63.0) ใช้แรงงานในครอบครัวและแรงงานจ้าง รองลงมาได้แก่การใช้แรงงานในครอบครัวอย่างเดียว และแรงงานจ้าง ตามลำดับ ส่วนการลงแขกนั้นไม่เป็นสิ่งที่นิยมทำกัน ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของการใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยว

การขายผลผลิต : ราวสามในสี่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 75.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 73.9 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ขายข้าวที่ปลูกได้ให้กับบุคคลอื่น ซึ่งจำนวนและเวลาในการขายไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้เงินของเกษตรกรเอง ซึ่งการขายมักจะขายเป็นจำนวนเลียง (1 เลียง = 1 กิโลกรัม) เลียงละประมาณ 2-3 บาท ส่วนเกษตรกรที่เหลือนั้น ไม่ได้ขายข้าวให้กับบุคคลอื่น เนื่องจากเอาไว้ใช้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการขายข้าวให้กับบุคคลอื่น ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ช่องทางในการขายผลผลิต : ราวสองในสามของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 63.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และร้อยละ 65.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ขายข้าวให้กับเจ้าของโรงสีในหมู่บ้าน รองลงมาได้แก่การขายให้กับพ่อค้าในหมู่บ้าน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เจ้าของโรงสีในหมู่บ้านมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการเป็นช่องทางในการขายข้าวของเกษตรกร

ปัญหาที่สำคัญในการทำนา : ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 42.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 47.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) มีปัญหาในเรื่องของเงินทุนในการซื้อปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช ปัญหาที่สำคัญรองลงมาได้แก่ การมีศัตรูมาก (ปู หนู ไก่ และแมลง) การขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วม ตามลำดับ

จากรายละเอียดของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำนา พบว่าแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลย ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในการเตรียมดิน แรงงานในการ เก็บเกี่ยว ช่องทางในการขายผลผลิต และปัญหาที่สำคัญในการทำนา ยกเว้นใน เรื่องของการใช้เครื่องมือในการเก็บเกี่ยวซึ่งพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม มีแนวโน้มในการใช้เคียวเป็นเครื่องมือในการเก็บเกี่ยว มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง อันเนื่องมาจากความแตกต่างในเรื่องของพันธุ์ข้าว

5.3 ลักษณะที่แตกต่างตามแนวความคิดในรูปแบบจำลอง

ลักษณะที่แตกต่างตามแนวความคิดในรูปแบบจำลองนี้ จะเกี่ยวข้องกับ ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

5.3.1 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม

เนื่องจากลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคมที่จะศึกษานี้ มีอยู่เป็น จำนวนมากจึงได้มีการรวมเอาลักษณะบางอย่างได้แก่ อายุ ประเภทของครอบครัว การศึกษาและความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ รวมเข้าไว้ใ้ตารางเดียวกัน โดยใช้ชื่อว่า ลักษณะทางสังคม

5.3.1.1 ลักษณะทางสังคม

อายุ : สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม ร้อยละ 30.3 มีอายุ ต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 27.3 อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 24.2 อยู่ในช่วง อายุ 41-50 ปี และร้อยละ 18.2 อยู่ในช่วงอายุสูงกว่า 60 ปี ส่วนเกษตรกรผู้ ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองนั้น พบว่าร้อยละ 32.6 อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 26.1 อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 40 ปี ร้อยละ 21.7 อยู่ในช่วงอายุสูงกว่า 60 ปี และร้อยละ 19.6 อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี โดยส่วนรวมแล้วพบว่าไม่มีความแตกต่าง

ทางสถิติในเรื่องของช่วงอายุระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม อายุเฉลี่ย (\bar{X}) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม 49.7 ปี ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง 48.8 ปี

ประเภทของครอบครัว : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 78.8) และของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 78.3) มีครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และลูกเท่านั้น ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของประเภทของครอบครัว ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมมีบุตรเฉลี่ยครอบครัว 4.6 คน ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองครอบครัวละ 4.4 คน

การศึกษา : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 69.7) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 73.9) สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 30.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 26.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของระดับการศึกษา ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 87.9) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 78.3) สามารถอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 9.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมกับร้อยละ 13.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ร้อยละ 3.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมกับร้อยละ 8.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองสามารถอ่านออกแต่เขียนไม่ได้ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคม ดูตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ลักษณะทางสังคม

ประเภทของลักษณะทางสังคม	เกษตรกรรุ่มปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรรุ่มปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>อายุ</u>					
ต่ำกว่า 40 ปี	10	30.3	12	26.1	
41-50 ปี	8	24.2	9	19.6	
51-60 ปี	9	27.3	15	32.6	
สูงกว่า 60 ปี	6	18.2	10	21.7	$\chi^2=.62$
<u>ประเภทของครอบครัว</u>					
ครอบครัวเดี่ยว	26	78.8	36	78.3	
ครอบครัวขยาย	7	21.2	10	21.7	$\chi^2=.01$
<u>การศึกษา</u>					
ต่ำกว่าประถม 4	10	30.3	12	26.1	
ประถม 4	23	69.7	34	73.9	$\chi^2=.17$
<u>ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้</u>					
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	3	9.1	6	13.0	
อ่านออกเขียนไม่ได้	1	3.0	4	8.7	
อ่านออกเขียนได้	29	87.9	36	78.3	$\chi^2=1.45$

5.3.1.2 การใช้บริการที่ดินเช่า

การใช้บริการที่ดินเช่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเพื่อใช้ในการผลิตทางการเกษตร สภาพของการมีหนี้สิน แหล่งที่มาของการกู้ยืม และวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม กระจายละเอียดในตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 การใช้บริการค่านดินเชื้อ

ลักษณะของการใช้บริการค่านดินเชื้อ	เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม(N= 33)		เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง(N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>การกู้ยืม</u>					
ไม่เคย	17	51.5	29	63.0	
เคย	16	48.5	17	37.0	$\chi^2=1.05$
<u>การเป็นหนี้สิน</u>					
ไม่เป็น	15	45.5	27	58.7	
เป็น	18	54.5	19	41.3	$\chi^2= 1.35$
<u>แหล่งที่มาของการกู้ยืม</u>					
ญาติพี่น้อง	5	27.7	4	21.8	
เพื่อนบ้าน	2	11.2	6	31.6	
พ่อค้าในหมู่บ้าน	-	-	-	-	
สหกรณ์การเกษตร	8	44.4	7	36.8	
ธนาคารพาณิชย์	3	9.1	2	10.5	
<u>วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม</u>					
ซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร	8	44.4	6	31.6	
ชำระหนี้สินเดิม	1	5.6	-	-	
ค่าเล่าเรียนของบุตร	1	5.6	2	10.5	
ซื้ออาหารเพื่อการบริโภค	5	27.7	6	31.6	
ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	-	-	1	5.3	
ลงทุนทำการค้า	1	5.6	2	10.5	
ขอเติมที่อยู่อาศัย	2	11.1	1	5.3	
ซื้อรถ	-	-	1	5.3	

การกู้ยืม : เกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 48.5) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 37.0) เคยกู้ยืมเงินมาเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการกู้ยืมเงินระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

สภาพการมีหนี้สิน : พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 54.5) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 41.3) ยังคงมีหนี้สิน ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสภาพการเป็นหนี้สิน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ค่าเฉลี่ยของการมีหนี้สิน (คิดเฉพาะแต่เกษตรกรที่มีหนี้สินเท่านั้น) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม 6,406.25 บาท ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง 12,673.68 บาท

แหล่งที่มาของการกู้ยืม : สหกรณ์การเกษตร เป็นแหล่งที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของแหล่งกู้ยืม (ร้อยละ 44.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 36.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) รองลงมาได้แก่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และธนาคารพาณิชย์ ตามลำดับ ส่วนพ่อค้าในหมู่บ้านแทบไม่ได้มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นแหล่งกู้ยืมเงินเลย

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม : การซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ การซื้ออาหารเพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือได้แก่ ชำระหนี้สินเดิม ค่าเล่าเรียนบุตร ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ลงทุนทำการค้า ต่อเติมที่อยู่อาศัย และการซื้อรถ เป็นวัตถุประสงค์ปลีกย่อยที่ไม่ได้มีความสำคัญมากนัก

5.3.1.3 มาตรฐานความเป็นอยู่ .

มาตรฐานความเป็นอยู่นี้จะเกี่ยวข้องกับตัวบ้าน แสงสว่าง และเชื้อเพลิง หุงต้ม รายละเอียดต่าง ๆ ให้ดูตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 มาตรฐานความเป็นอยู่

ประเภทของมาตรฐานความเป็นอยู่	เกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่สงเสริม (N= 33)		เกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง (N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวบ้าน				
ไม้หรือจาก	6	18.2	2	4.3
สังกะสี	2	6.1	4	8.7
ไม้กระดาน	13	39.4	21	45.7
ครึ่งอิฐครึ่งไม้	7	21.2	14	30.4
ก่ออิฐถือปูนทั้งหมด	5	15.2	5	10.9
แสงสว่าง				
เทียน	-	-	1	2.2
น้ำมันก๊าด	6	18.2	12	26.1
ไฟฟ้า	27	81.8	33	71.7
เชื้อเพลิงหุงต้ม				
ฟืน	3	9.1	5	10.9
ถ่าน	26	78.8	29	63.0
น้ำมันก๊าด	-	-	1	2.2
ไฟฟ้า	4	12.1	11	23.9

ตัวบ้าน : ร้อยละ 39.4 ของเกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่สงเสริมและร้อยละ 45.7 ของเกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมืองมีตัวบ้านเป็นไม้กระดาน รองลงมาได้แก่ครึ่งอิฐครึ่งไม้ ก่ออิฐถือปูนทั้งหมด ไม้หรือจาก และสังกะสี

แสงสว่าง : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่สงเสริม (ร้อยละ 81.8) และเกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง (ร้อยละ 71.7) ใช้ไฟฟ้า รองลงมาได้แก่ การใช้ น้ำมันก๊าด มีเกษตรกรปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมืองอยู่เพียงรายเดียวที่ยังคงใช้เทียนไข

เชื้อเพลิงหุงต้ม : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 78.8) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 63.0) ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม รองลงมาได้แก่ ไฟฟ้า ฟืน และน้ำมันก๊าด ตามลำดับ การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ถ่านเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้มนั้น อาจจะเป็นไปได้ว่าสามารถทำได้เอง และมีราคาถูกกว่าการใช้ไฟฟ้า

จากการศึกษาในเรื่องของระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องดังกล่าวระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.6)

ตารางที่ 5.6 ระดับมาตรฐานความเป็นอยู่

ระดับมาตรฐานความเป็นอยู่	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (5-6 คะแนน)	7	21.2	5	10.9
ปานกลาง (7-8 คะแนน)	14	42.4	23	50.0
สูง (9-11 คะแนน)	12	36.4	18	39.1
รวม	33	100.0	46	100.0

$$x^2 = 1.63, p > 0.05$$

5.3.1.4 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง

ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (อยู่ในช่วงร้อยละ 40-65) มี รถเข็น วิถี จักรยาน และโทรทัศน์ เป็นของตนเอง ยังพบอีกด้วยว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (เกินกว่าร้อยละ 65) ไม่มีพัดลม จักรเย็บผ้า จักรยานยนต์ และรถยนต์ หากจะเปรียบเทียบอย่างหยาบ ๆ แล้ว ก็พบว่าในแต่ละประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวนร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง) สูงกว่าของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ยกเว้นในกรณีของรถยนต์

ตารางที่ 5.7 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง

ประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวก	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริน (N=33)		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง (N=46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รถเข็น				
ไม่มี	15	45.5	23	50.0
มี	18	54.5	23	50.0
วิทยุ				
ไม่มี	12	36.4	24	52.2
มี	21	63.6	22	47.8
พัดลม				
ไม่มี	29	87.9	42	91.3
มี	4	12.1	4	8.7
จักรยาน				
ไม่มี	12	36.4	18	39.1
มี	21	63.6	28	60.9
จักรเย็บผ้า				
ไม่มี	26	78.8	39	84.8
มี	7	21.2	7	15.2
โทรทัศน์				
ไม่มี	16	48.5	27	58.7
มี	17	51.5	19	41.3
จักรยานยนต์				
ไม่มี	24	72.7	34	73.9
มี	9	27.3	12	26.1
รถยนต์				
ไม่มี	33	100.0	46	100.0
มี	-	-	-	-

จากการศึกษาในเรื่องของระดับของการมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ในความครอบครองนั้น พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 ระดับของการมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้เป็นของตนเอง

ระดับการมีสิ่งอำนวยความสะดวก	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ต่ำ (0-1 คะแนน)	7	21.2	12
ปานกลาง (2-3 คะแนน)	13	39.4	22	47.8
สูง (4-5 คะแนน)	13	39.4	12	26.1
รวม	33	100.0	46	100.0

$$\chi^2 = 1.57 \quad p > 0.05$$

5.3.1.5 การถือครองที่ดิน

พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.8 ของผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริมและร้อยละ 80.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง) มีสภาพของการถือครองแบบเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การเป็นเจ้าของที่ดินเพียงบางส่วนและเช่าจากผู้อื่นบางส่วน (ร้อยละ 15.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริมและร้อยละ 13.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง) และไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินเลย (ร้อยละ 6.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง) ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสภาพการถือครอง (ดูตารางที่ 5.9) ขนาดของเนื้อที่ถือครองเฉลี่ย (\bar{x}) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริม 8.4 ไร่ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง 6.7 ไร่

ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกเฉลี่ย (\bar{x}) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม 7.9 ไร่ ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง 6.2 ไร่

ตารางที่ 5.9 การถือครองที่ดิน

สภาพของการถือครองที่ดิน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินเลย	-	-	3	6.5
เป็นเจ้าของที่ดินเพียงบางส่วน	5	15.2	6	13.0
เป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด	28	84.8	37	80.4
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 2.26, p > 0.05$

5.3.1.6 การได้รับน้ำชลประทาน

ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 57.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 56.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่ได้รับน้ำจากการชลประทานเลย ร้อยละ 24.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 30.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองได้รับน้ำชลประทานเพียงบางส่วน ของที่ดิน ส่วนเกษตรกรที่ได้รับน้ำชลประทานทั่วทั้งหมดมีน้อยมาก คือมีเพียงร้อยละ 18.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 13.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของสภาพการได้รับชลประทาน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.10 การได้รับน้ำชลประทาน

สภาพของการได้น้ำชลประทาน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับน้ำชลประทานเลย	19	57.6	26	56.5
ได้รับน้ำชลประทานเพียงบางส่วน	8	24.2	14	30.4
ได้รับน้ำชลประทานทั่วทั้งหมด	6	18.2	46	13.0
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 0.40, p > 0.05$

5.3.1.7 การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร

ส่วนใหญ่ของเกษตรกร (เกินกว่าร้อยละ 80) ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สงเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมืองไม่มีเครื่องจักรกลทางการเกษตรชนิดต่าง ๆ เป็นของตนเอง ทำให้เห็นว่า เกษตรกรยังใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรในระดับที่ต่ำมาก (ดูตารางที่ 5.11)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระดับของการใช้เครื่องกลทางการเกษตร พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.12)

5.3.2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยานี้ จะศึกษาเกี่ยวกับการเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนค่านิยมโดยทั่วไป ไม่ต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเกษตรตำบล ทัศนคติต่อการปลูกข้าวพื้นที่สงเสริม และความปรารถนาอยากให้เป็น

ตารางที่ 5.11 การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร

ประเภทของเครื่องจักรกล	เกษตรกรหมู่บ้าน พันสูงเดริม (N= 33)		เกษตรกรหมู่บ้าน พันหินเมือง (N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>เกวียน/ล้อเลื่อน</u>				
ไม่มี	33	100.0	45	97.8
มี	-	-	1	2.2
<u>เครื่องพ่นยาปราบศัตรูพืช</u>				
ไม่มี	31	93.9	42	91.3
มี	2	6.1	4	8.7
<u>เครื่องสีข้าว</u>				
ไม่มี	31	93.9	46	100.0
มี	2	6.1	-	-
<u>เครื่องสีเมล็ดพืช</u>				
ไม่มี	32	97.0	44	95.7
มี	1	3.0	2	4.3
<u>เครื่องนวด</u>				
ไม่มี	33	100.0	44	95.7
มี	-	-	2	4.3
<u>เครื่องสูบน้ำ</u>				
ไม่มี	30	90.9	45	97.8
มี	3	9.1	1	2.3
<u>รถไถ</u>				
ไม่มี	29	87.9	37	80.4
มี	4	12.1	9	19.6
<u>รถบรรทุก</u>				
ไม่มี	33	100.0	45	97.8
มี	-	-	1	2.2

ตารางที่ 5.12 ระดับของการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร

ระดับของการใช้เครื่องจักรกล ทางการเกษตร		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ	(0 คะแนน)	23	69.7	33	71.7
ปานกลาง	(1 คะแนน)	8	24.2	10	21.7
สูง	(2-3 คะแนน)	2	6.1	3	6.6
	รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 0.07, p > 0.05$

5.3.2.1 การเสี่ยงต่อความไม่แน่นอน

จากคำถามที่ว่า "ถ้าหากท่านมีความจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินบุคคลอื่น ในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แพงจนเกินไปนัก เพื่อขยายการผลิตทางการเกษตร โดย คำนวณว่าผลผลิตที่ได้จะคุ้มกับเงินลงทุนที่เสียไป ท่านคิดว่าท่านจะกู้ยืมหรือไม่" พบว่า ประมาณครั้งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 60.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริมและร้อยละ 54.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในเมือง) เสี่ยงต่อความไม่แน่นอน คือมีความประสงค์ที่จะกู้ยืมเงินมาเพื่อขยายการผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มต่อเรื่อง นี้ (ดูตารางที่ 5.13)

ตารางที่ 5.13 การเสี่ยงต่อความไม่แน่นอน

สภาพการเสี่ยงต่อความ ไม่แน่นอน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไร่	13	39.4	21	45.7
อู	20	60.6	25	54.3
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 0.39, p > 0.05$

5.3.2.2 ค่านิยมโดยทั่วไป ๆ ไปต่อการเปลี่ยนแปลง

ค่านิยมของเกษตรกรที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงโดยทั่วไป ๆ ไปนั้น สามารถอธิบายแยกออกให้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ (ดูตารางที่ 5.14)

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 1 : พบว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 54.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริม และร้อยละ 63.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง) ยังมีค่านิยมที่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ชีวิตของคนเรา ย่อมเป็นไปตามพรหมลิขิตที่พระเจ้ากำหนดมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังมีค่านิยมที่เป็นลักษณะของไสยศาสตร์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะพบได้มากในสังคมชนบทของไทย อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่ามี ความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม หรือค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 2 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริม (ร้อยละ 45.5) มีค่านิยมแตกแยกออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีค่านิยม

ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า คนที่มีการศึกษาสูง ไม่ควรที่จะมาประกอบอาชีพทางการเกษตร ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งเห็นด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองนั้น พบว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกร (ร้อยละ 65.2) มีค่านิยมที่เห็นด้วยกับแนวความคิดดังกล่าว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองยังมีค่านิยมที่เป็นแบบอนุรักษ์นิยม อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ต่อค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 3 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 54.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมและร้อยละ 69.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองยังคงมีค่านิยมที่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า อาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพของคนใช้การศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นค่านิยมที่เป็นลักษณะของการอนุรักษ์นิยม การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ของทั้งสองกลุ่มมีแนวความคิดเช่นนี้ อาจเป็นไปได้ว่าตัวเองมีการศึกษาค่ำ ขณะที่เดียวกันเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงด้วย ก็มีการศึกษาค่ำเช่นเดียวกันก็เลยทำให้เกิดภาพพจน์ที่ว่า อาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพของคนใช้การศึกษาเท่านั้น ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ต่อค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 4 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 54.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมและร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีค่านิยมที่ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า เมื่อมีกินเพียงพอลแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องค้ำดินร่นชวนชวายเป็นไป ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรเริ่มมีค่านิยมที่เป็นแบบเสรีนิยม อาจจะเป็นไปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรต้องค้ำดินร่นเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นผลทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เปลี่ยนค่านิยม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ต่อค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 5 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริม (ร้อยละ 60.6) มีค่านิยมที่ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า การรักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยการบมนานตอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ย่อมทำให้หายจากการเจ็บไข้ได้ ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีค่านิยมที่แตกแยกออกเป็นสามกลุ่ม (ร้อยละ 39.1-ไม่เห็นด้วย

ร้อยละ 23.9 - ไม่น่าใจ ร้อยละ 37.0- (เห็นด้วย) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกร
ผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมมีค่านิยมที่เป็นแบบวิทยาศาสตร์มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
พันธุ์พื้นเมือง พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่ระดับความ
เชื่อมั่น 0.05 ต่อค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 6 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

(ร้อยละ 78.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมและร้อยละ 67.4 ของเกษตรกร
ผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า การเกิดฝนแล้งหรือโรค
ระบาด เป็นผลเนื่องมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โรย จึงลงโทษคนบนศาลาให้เกิดขึ้น ซึ่ง
ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรเริ่มมีค่านิยมที่เป็นแบบเชื่อในวิทยาศาสตร์ ไม่พบความแตก
ต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มต่อค่านิยมนี้

ค่านิยมต่อคำถามข้อที่ 7 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

(ร้อยละ 66.7) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมและร้อยละ 63.0 ของ
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า คนเราไม่ควร
เปลี่ยนแปลงความเชื่อต่าง ๆ ที่ปู่ย่าตายายเคยเชื่อถือมาแล้วซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกร
ทั้งสองกลุ่มยังมีค่านิยมที่เป็นแบบอนุรักษ์นิยม มากกว่าที่จะเป็นแบบเสรีนิยม ไม่พบ
ความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ต่อค่านิยมนี้

ตารางที่ 5.14 ค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไปต่อการเปลี่ยนแปลง

คำถาม-คำตอบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์สูงเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	

1. ชีวิตของคนเราย่อมเป็นไป
ตามพรหมลิขิตที่พระเจ้า

กำหนดมา

- ไม่น่าใจ	12	36.4	7	15.2	$\chi^2=5.67$
- ไม่น่าใจ	3	9.1	10	21.7	
- เห็นด้วย	18	54.5	29	63.0	

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

คำถาม - คำตอบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว หันหลังเสริม(N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว หันหน้าเมือง(N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
2. คนที่มีการศึกษาสูง ไม่ควรที่จะ มาประกอบอาชีพทำไร่ไถนา					
- ไม่เห็นควย	15	45.5	11	23.9	$\chi^2 = 4.08$
- ไม่แน่ใจ	3	9.1	5	10.9	
- เห็นควย	15	45.5	30	65.2	
3. อาชีพทางการเกษตร เป็น อาชีพของคุณคำตอยไรการศึกษา					
- ไม่เห็นควย	11	33.3	10	21.7	$\chi^2 = 1.87$
- ไม่แน่ใจ	4	12.1	4	8.7	
- เห็นควย	18	54.5	32	69.6	
4. เมื่อมีกินเพียงพอแล้ว ก็ไม่มีความ จำเป็นที่จะต้องกินขนขวาย ต่อไป					
- ไม่เห็นควย	18	54.5	23	50.0	$\chi^2 = 1.03$
- ไม่แน่ใจ	2	6.1	6	13.0	
- เห็นควย	13	39.4	17	37.0	
5. การรักษาโรคมัยไซ้เจ็บ โดยการ บนบานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ย่อมทำให้ หายจากการเจ็บไซ้ได้					
- ไม่เห็นควย	20	60.6	18	39.1	$\chi^2 = 7.36^*$
- ไม่แน่ใจ	1	3.0	11	23.9	
- เห็นควย	12	36.4	17	37.0	
6. การเกิดฝนแล้ง หรือโรคระบาด เป็นผลมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โรธ จึงลงโทษมนุษย์ชาติให้เกิดขึ้น					
- ไม่เห็นควย	26	78.8	31	67.4	$\chi^2 = 1.48$
- ไม่แน่ใจ	2	6.1	6	13.0	
- เห็นควย	5	15.2	9	19.6	

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

คำถาม = คำตอบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม(N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่นเมือง(N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
7. คนเราไม่ควรเปลี่ยนแปลง ความเชื่อต่าง ๆ ที่ปู่ย่า ตายายเคยเชื่อถือมาแล้ว					
- ไม่เห็นควย	4	12.1	9	19.6	
- ไม่แน่ใจ	7	21.2	8	17.4	
- เห็นควย	22	66.7	29	63.0	$\chi^2 = 0.83$

* มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

จากการศึกษาในเรื่องของระดับของค่านิยมต่อการเปลี่ยนแปลงโดยทั่ว ๆ ไป พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องดังกล่าว ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดู ตารางที่ 5.15)

ตารางที่ 5.15 ระดับค่านิยมโดยทั่ว ๆ ไปต่อการเปลี่ยนแปลง

ระดับของค่านิยม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (คะแนน 9-11)	10	30.3	18	39.1
ปานกลาง(คะแนน 12-14)	10	30.3	18	39.1
สูง (คะแนน 15-18)	13	39.4	10	21.8
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 2.91, p > 0.05$

5.3.2.3 ทัศนคติต่อเกษตรตำบล

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อเกษตรตำบล สามารถที่จะอธิบายแยกออกเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้ (ดูตารางที่ 5.16)

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 1 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 69.7) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 58.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเกษตรตำบล ไม่น่าเชื่อถือได้เลย แสดงว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรตำบลในลักษณะที่ว่าข้อมูลมีความเชื่อถือได้ ไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 2 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 69.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 45.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ความรู้ที่ได้จากเกษตรตำบล ยากต่อการนำเอาไปปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรตำบลในลักษณะที่ว่า ความรู้ที่ได้จากเกษตรตำบล ไม่นำเอาไปปฏิบัติจริงในแปลง ไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 3 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม (ร้อยละ 48.5) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า การส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรนั้น อาจทำได้โดยไม่จำเป็นต้องมีเกษตรตำบลก็ได้ ขณะที่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 52.2) เห็นด้วย ในทางปฏิบัติแล้ว ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เกษตรตำบล เป็นตัวกลางส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การที่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อแนวความคิดนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างเกษตรกรกับเกษตรตำบลอาจมีน้อยมาก ความเข้าใจซึ่งกันและกันจึงมีน้อย เป็นผลให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดี หรืออาจ

จะเป็นไปได้ว่า การติดต่อก็คือสารระหว่างกันมีน้อย เกษตรกรจึงเห็นว่าการส่งเสริม การเกษตรอาจทำได้โดยไม่ต้องมีเกษตรตำบลก็ได้ ถึงแม้จะมีความแตกต่างของความ คิดนี้ก็ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของ ทักษะการติดคำถามในข้อนี้

ทักษะการติดคำถามข้อที่ 4 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 63.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและร้อยละ 67.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า เกษตรตำบลนั้นไม่ได้มีความสนใจ ที่จะนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ไปส่งเสริมเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ส่วน ใหญ่ของเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อแนวความคิดนี้ ไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่าง เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของการติดคำถามข้อนี้

ทักษะการติดคำถามข้อที่ 5 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 84.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม และร้อยละ 54.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า เกษตรตำบลไม่สามารถที่จะเข้ากับ ชาวบ้านได้เลย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อ แนวความคิดนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากจำนวนร้อยละของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ในส่วนที่ไม่เห็นด้วย) ก็พบว่าจำนวนร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม สูงกว่าของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็นอย่างมาก ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูก ข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีทัศนคติที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เป็นผลให้มีความ แตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่อง ของการติดคำถามข้อนี้

ทักษะการติดคำถามข้อที่ 6 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 84.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและร้อยละ 54.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า เกษตรตำบลเป็นบุคคลที่ยากแก่การ เข้าใจ ชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อแนวความคิดนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากจำนวนร้อยละของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ในส่วนที่ไม่เห็นด้วย)

พบว่าจำนวนร้อยละของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมสูงกว่าของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็นอย่างมาก เป็นผลให้มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของทัศนคติต่อคำถามข้อนี้

ตารางที่ 5.16 ทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล

คำถาม - คำตอบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (N=33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากเกษตรกรตำบลไหนมาเชื่อถือได้เลย					
- ไม่เห็นด้วย	23	69.7	27	58.7	$\chi^2 = 3.38$
- ไม่น่าใจ	5	15.2	4	8.7	
- เห็นด้วย	5	15.2	15	32.6	
2. ความรู้ที่ได้จากเกษตรกรตำบลยากต่อการเอาไปปฏิบัติในแปลง					
- ไม่เห็นด้วย	23	69.7	21	45.7	$\chi^2 = 4.51$
- ไม่น่าใจ	3	9.1	8	17.3	
- เห็นด้วย	7	21.2	17	37.0	
3. การส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรอาจทำได้โดยไม่จำเป็นต้องมีเกษตรกรตำบลใด					
- ไม่เห็นด้วย	16	48.5	16	34.8	$\chi^2 = 1.573$
- ไม่น่าใจ	4	12.1	6	13.0	
- เห็นด้วย	13	39.4	24	52.2	
4. เกษตรตำบลนั้นไม่ได้มีความสนใจที่จะนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ไปเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร					
- ไม่เห็นด้วย	21	63.6	31	67.4	$\chi^2 = .18$
- ไม่น่าใจ	5	15.2	7	15.2	
- เห็นด้วย	7	21.2	8	17.4	

ตารางที่ 5.16 (ต่อ)

คำถาม - คำตอบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
5. เกษตรกรตำบลไม่สามารถที่จะ เขากุ้งขาวบานใดเลย					
- ไม่เห็นควย	28	94.8	25	54.3	
- ไม่แน่ใจ	1	3.0	9	19.6	
- เห็นควย	4	12.2	12	26.1	$\chi^2 = 8.66^*$
6. เกษตรกรตำบลเป็นบุคคลที่ยากแก่ การเข้าใจ					
- ไม่เห็นควย	28	84.8	25	54.3	
- ไม่แน่ใจ	4	12.2	10	21.8	
- เห็นควย	1	3.0	11	23.9	$\chi^2 = 9.18^*$

* มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

จากการที่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 5 และข้อที่ 6 จึงส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ในเรื่องของระดับทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม โดยที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริมมีระดับของทัศนคติต่อเกษตรกรตำบลสูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในเมือง ซึ่งก็หมายความว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในเมืองมีทัศนคติที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ในเมือง (ดูตารางที่ 5.17)

ตารางที่ 5.17 ระดับของทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล

ระดับของทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (คะแนน 7-13)	6	18.2	21	45.7
ปานกลาง (คะแนน 14-16)	19	57.6	18	39.1
สูง (คะแนน 17-18)	8	24.2	7	15.2
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 6.46, p < 0.05$

5.3.2.4 ทัศนคติต่อการปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมนั้น สามารถอธิบายออกได้เป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้ (ดูตารางที่ 5.18)

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 1 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 69.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 56.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ถ้าหากข้าวพันธุ์สังเสริมให้ผลผลิตที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมืองก็ควรที่จะปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติที่คัดค้านแนวความคิดนี้ ซึ่งเป็นลักษณะของแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (economic motivation) ไม่มีความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 2 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 60.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่าหากจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินมาเพื่อการลงทุนปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม ก็เป็นสิ่งที่ควรทำ เพราะจะได้ผลตอบแทนสูง ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติ ต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 3 : ในกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม มีความเห็นแตกแยกออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งซึ่งมีอยู่ร้อยละ 45.5 ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ข้าวพันธุ์สังเสริมไม่ได้ให้ผลผลิตที่สูงไปกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง แม้จะใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เท่ากัน อีกพวกหนึ่ง (ร้อยละ 42.4) เห็นด้วย สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56.5) เห็นด้วยกับแนวความคิดดังกล่าว ในทางปฏิบัติแล้ว ข้าวพันธุ์สังเสริมต้องการปุ๋ยในอัตราที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง และจะให้ผลผลิตที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง และในสภาพที่เป็นจริงนั้น เกษตรกรมักจะใช้

ในปริมาณที่ต่ำกว่าที่กำหนด การที่ปล่อยในอัตราที่ต่ำกว่ากำหนดสำหรับชาวพันธุ์ส่งเสริม นั้น จะทำให้ผลผลิตที่จำหน่ายไม่ต่างไปจากชาวพันธุ์พื้นเมือง จึงทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งของกลุ่มปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีความวิตกเห็นที่เห็นด้วยกับแนวความคิดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติ ต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 4 : เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีความเห็นแตกแยกออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งซึ่งมีอยู่ร้อยละ 39.4 ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ไม่มีหลักประกันว่า ชาวพันธุ์ส่งเสริมจะให้ผลผลิตสูงในทุก ๆ ปีเสมอไป ถึงแม้ว่าจะมีฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล ขณะที่อีกพวกหนึ่ง (ร้อยละ 39.4) เห็นด้วย ส่วนเกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองนั้น พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.0) เห็นด้วยกับแนวความคิดดังกล่าว ในสภาพที่เป็นจริงแล้ว ชาวพันธุ์ส่งเสริมจะให้ผลผลิตสูงในทุก ๆ ปีเสมอไป หากมีฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล (และมีการให้ปุ๋ยตามอัตราที่กำหนด) อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติ ต่อคำถามข้อนี้

ทัศนคติต่อคำถามข้อที่ 5 : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 51.5 ของเกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและร้อยละ 50.0 ของเกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่า ชาวพันธุ์ส่งเสริมจะปลูกก็แต่คนที่ฐานะทางการเงินที่ค่อนข้างดีเท่านั้น ทำให้เห็นว่า เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติที่ดีต่อคำถามข้อนี้ซึ่งในสภาพที่เป็นจริงแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นเกษตรกรที่มีฐานะทางการเงินที่ดีหรือไม่ดี ก็สามารถที่จะปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมได้ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของทัศนคติ ต่อคำถามข้อนี้

ตารางที่ 5.18 ทศนคติต่อการปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม

คำถาม-คำตอบ	เกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม (N= 33)		เกษตรกรปลูกพันธุ์พื้นเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. หากว่าการปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม ให้ผลผลิตที่สูงกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง เราควรปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม					
- ไม่เห็นด้วย	7	21.2	12	26.1	$\chi^2=1.67$
- ไม่แน่ใจ	3	9.1	8	17.4	
- เห็นด้วย	23	69.7	26	56.6	
2. หากจำเป็นที่จะต้องกู้ยืมเงินเพื่อ ลงทุนปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม ก็ ควรกระทำ เพราะจะได้ผล ตอบแทนสูง					
- ไม่เห็นด้วย	8	24.2	16	34.8	$\chi^2= 1.09$
- ไม่แน่ใจ	5	15.2	7	15.2	
- เห็นด้วย	20	60.6	23	50.0	
3. ข้าวพันธุ์สงเสริมได้ให้ผลผลิต ที่สูงไปกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง แม้ จะใส่ปุ๋ยในปริมาณที่เท่ากัน ใน อัตราที่ค่อนข้างสูง					
- ไม่เห็นด้วย	15	45.5	11	23.9	$\chi^2= 4.11$
- ไม่แน่ใจ	4	12.1	9	19.6	
- เห็นด้วย	14	42.4	26	56.5	
4. ไม่มีหลักประกันว่า ข้าวพันธุ์สงเสริม จะให้ผลผลิตสูงในทุก ๆ ปี เสมอไป ถึงแม้ว่าจะมีฝนตกชุกฤดูกาล					
- ไม่เห็นด้วย	13	39.4	15	32.6	$\chi^2= 0.87$
- ไม่แน่ใจ	7	21.2	8	17.4	
- เห็นด้วย	13	39.4	23	50.0	

ตารางที่ 5.18 (ต่อ)

คำถาม - คำตอบ	เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (n= 33)		เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง (n= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
5. ชาวที่ผู้สูงเสริมนั้น จะปลูก ไค้ก็แล้วก็มีฐานะทางการเงิน ที่ค่อนข้างดีเท่านั้น					
- ไม่เห็นด้วย	17	51.5	23	50.0	$\chi^2 = 1.85$
- ไม่แน่ใจ	3	9.1	9	19.6	
- เห็นด้วย	13	39.4	14	30.4	

จากการที่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ใน
ส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อคำถามทั้งหมดนั้น จึงเป็นผลให้ไม่มีความแตกต่างทางสถิติใน
เรื่องของระดับของทัศนคติต่อการปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริม ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม
(ดูตารางที่ 5.19)

ตารางที่ 5.19 ระดับของทัศนคติต่อการปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริม

ระดับของทัศนคติต่อการปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม	เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (คะแนน 5-7)	5	15.2	6	13.0
ปานกลาง (คะแนน 8-10)	10	30.3	18	39.1
สูง (คะแนน 11-14)	18	54.5	22	47.9
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 0.65, p > 0.05$

5.3.2.5 ความปรารถนาอยากให้เป็น

จากการถามเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในส่วนที่เกี่ยวกับความปรารถนาอยากให้เป็น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (เกินกว่าร้อยละ 75) ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีความปรารถนาอยากจะให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น บุตรมีการศึกษาสูงขึ้น บุตรมีงานที่ดีทำมีชื่อเสียงในวงศ์กรม และการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความปรารถนาอยากให้เป็นที่ค่อนข้างสูง (ดูตารางที่ 5.20)

ตารางที่ 5.20 ความปรารถนาอยากให้เป็น

ประเภทของความปรารถนาอยากให้เป็น	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม (N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ผลผลิตเพิ่มขึ้น				
ไม่เคยคิด	2	6.1	3	6.5
คิด	31	93.9	43	93.5
บุตรมีการศึกษาสูงขึ้น				
ไม่เคยคิด	4	12.1	5	10.9
คิด	29	87.9	41	89.1
บุตรมีงานที่ดีทำ				
ไม่เคยคิด	5	15.2	5	10.9
คิด	28	84.8	41	89.1
มีชื่อเสียงในวงศ์กรม				
ไม่เคยคิด	8	24.6	7	15.2
คิด	25	75.8	39	84.8
จัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ				
ไม่เคยคิด	2	6.1	4	8.7
คิด	31	93.9	42	91.3

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องของระดับของความปรารถนาอยากให้เป็นนั้น พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องดังกล่าว ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.12)

ตารางที่ 5.21 ระดับของความปรารถนาอยากให้เป็น

ระดับของความปรารถนาอยากให้เป็น	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์ส่งเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	ต่ำ (1-3 คะแนน)	6	18.2	5
ปานกลาง (4 คะแนน)	4	12.1	4	8.7
สูง (5 คะแนน)	23	69.7	37	80.4
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 1.25, p > 0.05$

5.3.3 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อดูสาร

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อดูสารนี้ จะเกี่ยวข้องกับ (1) การตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน (2) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (3) การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน (4) การหาความรู้จากโสตทัศนอุปกรณ์ (5) การตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่ และ (6) การติดต่อในงานส่งเสริม

5.3.1.1 การตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน

ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (เกินกว่าร้อยละ 65) รู้จักเกษตรกรตำบล เจ้าอาวาสวัดเจริญภุมมา เจ้าอาวาสวัดห้วยหลาด และกำนันประจำตำบล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรทุกคนต้องทั้งสองกลุ่มรู้จักกับประจำตำบล

ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 40-60) รู้จัก
เจ้าหน้าที่ตมตุงครรภประจำตำบลและครูใหญ่โรงเรียนเจริญภูผา

ส่วนน้อยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (น้อยกว่าร้อยละ 35) รู้จักนายอำเภอ
เกษตรอำเภอและสาธารณสุขอำเภอ

การที่ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มรู้จักเกษตรตำบล เจ้าอาวาส
วัดเจริญภูผา และเจ้าอาวาสวัดห้วยหลาก อาจจะเป็นเนื่องจากความใกล้ชิดในลักษณะ
ของการไปมาหาสู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งวัดจะ
เป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีต่าง ๆ (ดูตารางที่ 5.22)

ตารางที่ 5.22 การที่สัมผัสกับบุคคลสำคัญในชุมชน

ประเภทของบุคคลสำคัญใน ชุมชน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นดงเสริม(N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง(N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นายอำเภอ				
ไม่รู้จัก	25	75.8	23	7.7
รู้จัก	8	24.2	13	28.3
เกษตรอำเภอ				
ไม่รู้จัก	22	66.7	37	80.4
รู้จัก	11	33.3	9	19.6
เกษตรตำบล				
ไม่รู้จัก	1	3.0	13	28.3
รู้จัก	32	97.0	33	71.7
สาธารณสุขอำเภอ				
ไม่รู้จัก	22	66.7	37	80.4
รู้จัก	11	33.3	9	19.6
เจ้าหน้าที่ตมตุงครรภประจำตำบล				
ไม่รู้จัก	17	51.5	24	52.2
รู้จัก	16	48.5	22	47.8

ตารางที่ 5.22 (ต่อ)

ประเภทของบุคคลสำคัญในชุมชน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสฉิม (N=33)		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (N=46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครูใหญ่โรงเรียนเจริญวัฒนา				
ไม่รู้จัก	13	39.4	23	50.0
รู้จัก	20	60.6	23	50.0
เจ้าอาวาสวัดเจริญวัฒนา				
ไม่รู้จัก	4	12.1	7	15.2
รู้จัก	29	87.9	39	84.8
เจ้าอาวาสวัดห้วยหลาด				
ไม่รู้จัก	1	3.0	3	6.5
รู้จัก	32	97.0	43	93.5
กำนันประจำตำบล				
ไม่รู้จัก	-	-	-	-
รู้จัก	33	100.0	46	100.0

เนื่องจากรูปแบบของการตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ของเกษตรกร ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะคล้ายกันมาก จากการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องของระดับการตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในท้องถิ่น จึงไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.23)

ตารางที่ 5.23 ระดับการตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน

ระดับของการตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสฉิม		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (1-4 คะแนน)	8	24.2	17	36.9
ปานกลาง (5 คะแนน)	11	33.3	11	23.9
สูง (6-9 คะแนน)	14	42.5	18	39.2
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 1.64, p > 0.05$

ตารางที่ 5.22 (ต่อ)

ประเภทของบุคคลสำคัญในชุมชน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (N=46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ครูใหญ่โรงเรียนเจริญภูผา				
ไม่รู้จัก	13	39.4	23	50.0
รู้จัก	20	60.6	23	50.0
เจ้าอาวาสวัดเจริญภูผา				
ไม่รู้จัก	4	12.1	7	15.2
รู้จัก	29	87.9	39	84.8
เจ้าอาวาสวัดห้วยหลาด				
ไม่รู้จัก	1	3.0	3	6.5
รู้จัก	32	97.0	43	93.5
กำนันประจำตำบล				
ไม่รู้จัก	-	-	-	-
รู้จัก	33	100.0	46	100.0

เนื่องจากรูปแบบของการขึ้นตัวต่อบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีลักษณะคล้ายกันมาก จากการศึกษาร่วมเปรียบเทียบในเรื่องของระดับการขึ้นตัวต่อบุคคลสำคัญในท้องถิ่น จึงไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.23)

ตารางที่ 5.23 ระดับการขึ้นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน

ระดับของการขึ้นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (1-4 คะแนน)	8	24.2	17	36.9
ปานกลาง (5 คะแนน)	11	33.3	11	23.9
สูง (6-9 คะแนน)	14	42.5	18	39.2
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 1.64, p > 0.05$

5.3.3.2 การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม

ส่วนใหญ่ (เกินกว่าร้อยละ 65.0) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไม่ได้เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.) กลุ่มชลประทานราษฎร์ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจต่าง ๆ ทางสังคมที่น้อยมาก อย่างไรก็ตามจากการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม พบว่าเกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์มากที่สุด (ร้อยละ 33.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 34.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) รองลงมาได้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มลูกค้า ชกส. และกลุ่มชลประทานราษฎร์ ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในการเข้าร่วมกิจกรรมของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มลูกค้า ชกส. กลุ่มชลประทานราษฎร์ และคณะกรรมการหมู่บ้าน (ดูตารางที่ 5.24)

ตารางที่ 5.24 การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม

ประเภทของกิจกรรมทางสังคม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
<u>สหกรณ์การเกษตร</u>					
ไม่เป็นสมาชิก	22	66.7	30	65.2	$\chi^2 = 2.32$
เป็นสมาชิก	11	33.3	13	28.3	
เป็นทั้งสมาชิกและกรรมการ	-	-	3	6.5	
<u>กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ชกส.)</u>					
ไม่เป็นสมาชิก	25	75.8	40	87.0	$\chi^2 = 1.65$
เป็นสมาชิก	8	24.2	6	13.0	

ตารางที่ 5.24 (ต่อ)

ประเภทของกิจกรรมทางสังคม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง (N=46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
กลุ่มชลประทานราษฎร์					
ไม่เป็นสมาชิก	31	93.9	44	95.7	$\chi^2 = .12$
เป็นสมาชิก	2	6.1	2	4.3	
เป็นทั้งสมาชิกและกรรมการ	-	-	-	-	
คณะกรรมการหมู่บ้าน					
ไม่เป็นสมาชิก	25	75.8	36	78.3	$\chi^2 = .01$
เป็นสมาชิก	8	24.2	10	21.7	

จากการที่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในการเข้าร่วมกิจกรรมของสหกรณ์เกษตรกร กลุ่มลูกค้า ชกส. กลุ่มชลประทานราษฎร์ และคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงทำให้ไม่มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของระดับของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.25)

ตารางที่ 5.25 ระดับของการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม

ระดับของการเข้าร่วมกิจกรรม ทางสังคม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ในเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (0 คะแนน)	15	45.5	25	54.3
ปานกลาง (1 คะแนน)	8	24.2	11	23.9
สูง (2-3 คะแนน)	10	30.3	10	21.8
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 0.85, p > 0.05$

5.3.3.3 การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน

ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 40-60) ได้ใช้เวลาหลาย ๆ เดือนต่อครั้ง ในการเดินทางออกไปยังหมู่บ้านอื่นในเขตตำบลเดียวกัน หมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล และตัวอำเภอ นอกจากนี้ยังได้พบอีกว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (เกินกว่าร้อยละ 75) ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้ใช้เวลาหลาย ๆ เดือนต่อครั้ง ในการเดินทางออกไปยังตัวจังหวัด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มในการออกไปนอกถิ่นฐานที่น้อยมาก อาจจะเป็นไปได้ว่า การคมนาคมในหมู่บ้านไม่สะดวก จึงทำให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มไม่ค่อยจะได้ออกไปนอกถิ่นฐาน หรืออาจเนื่องมาจากความยากจน การเดินทางจะต้องทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย หรืออาจจะเป็นไปได้ว่าเกษตรกรไม่มีกิจกรรมที่จำเป็นที่จะต้องออกไปนอกหมู่บ้าน (ดูตารางที่ 5.26 ตารางที่ 5.26 การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน

ประเภทของการออกไปนอกถิ่นฐาน	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม(N=33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ราบเมือง(N=46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>หมู่บ้านอื่นในเขตตำบลเดียวกัน</u>				
ทุกวัน	1	3.0	3	6.5
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	5	15.2	6	13.0
อาทิตย์ละครั้ง	3	9.1	5	10.9
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	4	12.1	2	4.3
เดือนละครั้ง	15	45.5	21	45.7
<u>หมู่บ้านอื่นนอกเขตตำบล</u>				
ทุกวัน	2	6.1	1	2.2
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	3	9.1	4	8.7
อาทิตย์ละครั้ง	2	6.1	2	4.3
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	2	6.1	2	4.3
เดือนละครั้ง	7	21.2	12	26.1
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	17	51.5	25	54.3

ตารางที่ 5.26 (ต่อ)

ประเภทของการออกไป นอกถิ่นฐาน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม (N=33)		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (N=46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวอำเภอ				
ทุกวัน	1	3.6	1	2.2
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	2	6.1	8	17.4
อาทิตย์ละครั้ง	1	3.0	3	6.5
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	4	12.1	3	6.5
เดือนละครั้ง	7	21.2	21	45.7
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	18	54.5	21	45.7
ตัวจังหวัด				
ทุกวัน	1	3.0	-	-
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	-	-	2	4.3
อาทิตย์ละครั้ง	1	3.0	-	-
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	1	3.0	1	2.2
เดือนละครั้ง	5	15.2	6	13.0
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	25	75.8	37	80.4

จากการเปรียบเทียบในส่วนที่เกี่ยวกับระดับของการออกไปนอกถิ่นฐาน พบว่าไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.27)

ตารางที่ 5.27 ระดับการเคินทางออกไปนอกถิ่นฐาน

ระดับการออกไปนอกถิ่นฐาน	เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรรูปปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (4-7 คะแนน)	18	54.5	23	50.0
ปานกลาง (8-11 คะแนน)	9	27.3	13	28.3
สูง (12-14 คะแนน)	6	18.2	10	21.7
รวม	33	100.0	46	100.0

$$\chi^2 = 0.21, p > 0.05$$

5.3.3.4 การหาความรู้ทางโสตทัศนภาพ

วิทยุ : เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมมีแนวโน้มที่จะหาความรู้ทางการเกษตรมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ดังจะเห็นได้จากการรับฟังวิทยุทุกวัน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมมีจำนวนร้อยละ 21.2 ขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีจำนวนร้อยละ 4.3 นอกจากนี้ จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมที่ไม่ได้รับฟังวิทยุมีน้อยกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมร้อยละ 36.4 ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 56.5)

โทรทัศน์ : ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกร (ร้อยละ 48.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และร้อยละ 65.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เคยดูโทรทัศน์เลย มีอยู่เพียงร้อยละ 36.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 19.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองที่ดูโทรทัศน์ทุกวัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมมีแนวโน้มที่จะหาความรู้จากโทรทัศน์มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

หนังสือพิมพ์ : พบว่าส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 60.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 86.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไม่เคยได้มีการหาความรู้ทางการเกษตร โดยการอ่านหนังสือพิมพ์เลย เพราะฉะนั้น จึงเป็นไปได้ว่าเกษตรกรบางคนไม่สามารถที่จะอ่านได้หรือเกษตรกรบางคนอาจจะมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ แต่ไม่มีหนังสือพิมพ์หรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำบ้านอยู่ไกลเกินไป มีเพียงร้อยละ 18.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 4.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเท่านั้น ที่ใช้เวลาหลาย ๆ เดือนต่อครั้งในการอ่านหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมหาความรู้จากหนังสือพิมพ์มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ : เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.8 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 86.7 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง)

ไม่เคยอ่านเอกสารเผยแพร่ความรู้และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เลย มีเพียงร้อยละ 18.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 4.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเท่านั้นที่ใช้เวลาหลาย ๆ เดือนต่อครั้งในการอ่านเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามก็มีแนวโน้มว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม อ่านเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหาความรู้จากโสตทัศนูปกรณ์

ดูตารางที่ 5.28

ตารางที่ 5.28 การหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์

ประเภทของโสตทัศนูปกรณ์	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
<u>วิทยุ</u>				
ทุกวัน	7	21.2	2	4.3
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	5	15.2	4	8.7
อาทิตย์ละครั้ง	2	6.1	1	2.2
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	-	-	1	2.2
เดือนละครั้ง	3	9.1	3	6.5
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	4	12.1	9	19.6
ไม่เคยเลย	12	36.4	26	56.5
<u>โทรทัศน์</u>				
ทุกวัน	12	36.4	9	19.6
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	2	6.1	1	2.2
อาทิตย์ละครั้ง	-	-	2	4.3
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	-	-	-	-
เดือนละครั้ง	-	-	-	-
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	3	9.1	4	8.7
ไม่เคยเลย	16	48.5	30	65.2

ตารางที่ 5.23 (ต่อ)

ประเภทของโรคที่พบ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม(N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม(N= 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์				
ทุกวัน	2	6.1	1	2.2
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	1	3.0	1	2.2
อาทิตย์ละครั้ง	2	6.1	-	-
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	-	-	2	4.3
เดือนละครั้ง	2	6.1	-	-
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	6	18.2	2	4.3
ไม่เคยเลย	20	60.6	40	86.7
เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ				
ทุกวัน	-	-	-	-
2-3 ครั้งต่ออาทิตย์	1	3.0	1	2.2
2 อาทิตย์ต่อครั้ง	-	-	2	4.3
เดือนละครั้ง	-	-	1	2.2
หลาย ๆ เดือนต่อครั้ง	6	18.2	2	4.3
ไม่เคยเลย	26	78.8	40	86.7

จากการเปรียบเทียบระดับการหาความรู้จากสื่อที่พบพบว่ามีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม โดยที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่สูงเสริมมีระดับของการหาความรู้จากสิ่งต่าง ๆ ที่สูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง (ดูตารางที่ 5.29)

ตารางที่ 5.29 ระดับการหาความรู้ทางสื่อที่พบ

	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่สูงเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (0-4 คะแนน)	9	27.3	26	56.5
ปานกลาง (5-6 คะแนน)	8	24.2	9	19.6
สูง (7-9 คะแนน)	16	48.5	11	23.9
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 7.30, p < 0.05$

5.3.3.5 การคืนตัวต่อความรู้แผนใหม่

จากการที่ถามเกษตรกรว่า "ท่านเคยได้ทราบหรือไม่ว่า ได้มีการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมในท้องที่ของท่าน" ผลปรากฏว่า ร้อยละ 92.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมและร้อยละ 73.9 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ภูว่ามีมีการส่งเสริม การปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม มีความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการคืนตัวต่อความรู้แผนใหม่ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีการคืนตัวต่อความรู้แผนใหม่ในระดับที่สูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ดูตารางที่ 5.30)

ตารางที่ 5.30 การคืนตัวต่อความรู้แผนใหม่

สภาพของการคืนตัวต่อความรู้แผนใหม่	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ภูว่ามีมีการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม	1	3.0	12	26.1
ภูว่ามีมีการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม	32	97.0	34	73.9
รวม	33	100.0	46	100.0

$$\chi^2 = 7.43, p < 0.01$$

5.3.3.6 การติดต่อในงานส่งเสริม

การติดต่อในงานส่งเสริมนี้ จะเกี่ยวข้องกับลักษณะที่สำคัญคือ (1) เกษตรกรตำบลไปหาเกษตรกรที่บ้าน (2) เกษตรกรไปหาเกษตรกรตำบลที่ทำงานหรือมีจุดนัดพบ (3) เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต และ (4) เกษตรกรไปขอพิมพ์เขียวเมล็ดพันธุ์ข้าวจากเกษตรกรตำบล รายละเอียดต่าง ๆ ดูตารางที่ 5.31

ตารางที่ 5.31 การติดต่อดูสารในทางส่งเสริม

ประเภทของการติดต่อดูสาร	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่ส่งเสริม (N= 33)		เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง (N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เกษตรกรตำบลไปหาที่บ้าน					
ไม่เคย	9	27.3	27	58.7	
เคย	24	72.7	19	41.3	$X^2 = 7.65^{**}$
ไปหาเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษา					
ไม่เคย	14	42.4	32	69.6	
เคย	19	57.6	14	30.4	$X^2 = 5.82^*$
การเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต					
ไม่เคย	22	66.7	45	97.9	
เคย	11	33.3	1	2.1	$X^2 = 14.48^{***}$
ไปขอพิมพ์เมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรตำบล					
ไม่เคย	16	48.5	43	93.5	
เคย	17	51.5	3	6.5	$X^2 = 20.57^{***}$

* มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

** มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

*** มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001

เกษตรกรตำบลไปหาที่บ้าน : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่ส่งเสริม (ร้อยละ 72.7) และประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพื้นที่พื้นเมือง (ร้อยละ 41.3) ระบุว่าในรอบปีที่ผ่านมาไม่เคยไปหาที่บ้าน พบความแตกต่างทางสถิติที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 0.01 ในเรื่องของการที่เกษตรกรตำบลไปหาเกษตรกรถึงบ้าน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า เกษตรตำบลไปหาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมบ่อยครั้งกว่า การไปหาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เกษตรกรตำบลไปหาเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็น 3.18 และ 2.13 ตามลำดับ

ไปหาเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษา : ราวครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 57.6) และหนึ่งในสามของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 30.4) ระบุว่า ในรอบปีที่ผ่านมา ตนเองได้ไปหาเกษตรกรตำบลที่จุดนัดพบหรือที่ทำงาน พบความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ในเรื่องของการที่เกษตรกรไปหาเกษตรกรตำบล ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมไปหาเกษตรกรตำบลบ่อยครั้งกว่า การที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไปหาเกษตรกรตำบล โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไปหาเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษาเป็น 2.21 และ 1.17 ตามลำดับ

การเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต : ประมาณหนึ่งในสามของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 33.3) และส่วนน้อยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 2.1) เคยเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต ซึ่งจัดขึ้นโดยเกษตรกรตำบลในรอบปีที่ผ่านมา พบความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวบ่อยครั้งกว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิตเป็น .88 และ .19 ตามลำดับ

การไปขอยืมเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรตำบล : ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 51.5) และส่วนน้อยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 6.5) เคยไปขอยืมเมล็ดพันธุ์ข้าว จากเกษตรกรตำบลในรอบปีที่ผ่านมา

พบความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001 ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของการไปเยี่ยม เมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรตำบล

เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบในส่วนที่เกี่ยวกับระดับการติดต่อสื่อสารในทางส่งเสริม ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่ามีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีระดับการติดต่อสื่อสารในทางส่งเสริมที่สูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ดูตารางที่ 5.32)

ตารางที่ 5.32 ระดับการติดต่อสื่อสารในทางส่งเสริม

ระดับการติดต่อสื่อสารในทางส่งเสริม	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (0 คะแนน)	8	24.2	30	65.3
ปานกลาง (1 คะแนน)	10	30.3	14	30.4
สูง (2-3 คะแนน)	15	45.5	2	4.3
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2=21.79, p < 0.001$

5.3.4 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ จะเกี่ยวข้องกับการยอมรับวิธีปฏิบัติทางการเกษตรต่าง ๆ อันได้แก่ การตากดิน การคลุมเมล็ดพันธุ์ กล้วยสารเคมี การใช้ยากำจัดแมลง การใช้ยากำจัดโรคพืช การใช้ยากำจัดวัชพืช การไถบดคอก และการไถบดวิทยาศาสตร์ (ดูตารางที่ 5.33) เหตุผลการไม่ใช้วิธีการปฏิบัติดังกล่าว ให้ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก

ตารางที่ 5.33 การใช้ความรู้แผนใหม่

ประเภทของความรู้แผนใหม่	เกษตรกรรวมปลูกข้าว พื้นที่สูงเสฉิม(N=33)		เกษตรกรรวมปลูกข้าว พื้นที่พื้นเมือง(N= 46)		ค่าทางสถิติ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การตากดิน					
ไม่ตาก	14	42.2	22	47.4	
ตาก	19	57.6	24	52.6	$\chi^2=0.22$
การคลุมเมล็ดพืชด้วยสารเคมี					
ไม่คลุม	30	90.9	45	97.8	
คลุม	3	9.1	1	2.2	$\chi^2=1.91$
การใช้ยากำจัดแมลง					
ไม่ได้ใช้	11	33.3	25	54.3	
ใช้	22	66.7	21	45.7	$\chi^2= 3.42$
การใช้ยากำจัดโรคพืช					
ไม่ได้ใช้	16	48.5	35	76.1	
ใช้	17	51.5	11	23.5	$\chi^2= 3.52$
การใช้ยากำจัดวัชพืช					
ไม่ได้ใช้	27	81.8	44	95.7	
ใช้	6	18.2	2	4.3	$\chi^2= 4.04$
การใช้ปุ๋ยคอก					
ไม่ได้ใช้	18	54.5	32	69.6	
ใช้	15	45.5	14	30.4	$\chi^2= 1.86$
การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์					
ไม่ได้ใช้	1	3.0	4	8.7	
ใช้	32	97.0	42	91.3	$\chi^2= 1.04$

การตากดิน : ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 57.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 52.6 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ตากดินก่อนการปลูกข้าว เหตุผลที่ไม่ตากดินได้แก่ (1) ฝนตกชุกไม่สามารถตากดินได้ และ (2) เพื่อความสะดวกรวดเร็ว เพราะเอาน้ำเข้าที่นาได้โดย ไม่ ความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการตากดิน ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

การคลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี : ส่วนน้อยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 9.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 2.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) คลุมเมล็ดพันธุ์ก่อนทำการปลูก เหตุผลที่ไม่ได้คลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีก็คือ (1) ไม่คลุกก็ได้ผลดี (2) ไม่มีสารเคมี และ (3) ทำตามบรรพบุรุษ ซึ่งไม่นิยมการคลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการคลุมเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

การไถยากำจัดแมลง : สองในสามของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม (ร้อยละ 66.7) และครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 45.7) ไถยากำจัดแมลงในนาข้าว เหตุผลที่ไม่ได้ไถยากำจัดแมลงก็เนื่องมาจาก (1) ไม่มีแมลงระบาด (2) กว้านทรายจากยาสำแมลง (3) ไม่มียา เพราะไม่มีเงินซื้อ (4) ไม่รู้ว่าจะซื้อได้ที่ไหน และ (5) ทำตามบรรพบุรุษซึ่งไม่นิยมการไถยาสำแมลง ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการไถยากำจัดแมลงระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

การไถยากำจัดโรคพืช : ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม (ร้อยละ 51.5) และหนึ่งในสี่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 23.9) ได้ไถยากำจัดโรคพืช เหตุผลที่ไม่ได้ไถยากำจัดโรคพืชก็คือ ไม่มีโรคระบาด ไม่พบความแตกต่างทางสถิติในเรื่องของการไถยากำจัดโรคพืช ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม

การไถยากำจัดวัชพืช : ส่วนน้อยของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ร้อยละ 18.2 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม และร้อยละ 4.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

พันธุ์พื้นเมือง) ไร่ยาสูบจักรวศพืช เหตุผลที่ไม่ได้ไร่ยาสูบจักรวศพืชก็เนื่องจาก (1) ไร่ยาสูบมีน้อย สามารถถอนด้วยมือได้ (2) ไม่มีเครื่องฉีดเนื่องจากไม่มีเงินซื้อและ (3) ไม่มีเวลาจำเป็นที่จะต้องใช้ ถึงไร่ก็ได้ผลเท่ากัน ไม่พบความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในเรื่องของการไร่ยาสูบจักรวศพืช

การไร่ปุ๋ยคอก : ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม (ร้อยละ 45.5) และหนึ่งในสามของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง (ร้อยละ 30.4) ไร่ปุ๋ยคอกในการทำนาสำหรับเหตุผลที่สำคัญ ที่ไม่ได้ไร่ปุ๋ยคอกก็เนื่องจาก (1) ไม่มีวัว (2) ทำไม่เป็น (3) นำท่วม (4) ไร่ปุ๋ยเคมีแล้ว (5) อดใจมาก (6) ทำให้หญ้าขึ้น (7) พืชโคซา และ (8) นาอยู่ไกลขนย้ายลำบาก อย่างไรก็ตาม ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของการไร่ปุ๋ยคอก

การไร่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ : ส่วนใหญ่ของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (97.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 91.3 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ไร่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในการทำนา ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในเรื่องของการไร่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เหตุผลที่สำคัญที่เกษตรกรเพียงบางส่วนของทั้งสองกลุ่มไม่ไร่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เนื่องจากปุ๋ยดังกล่าวมีราคาค่อนข้างแพง

จากการที่ไม่พบความแตกต่างทางสถิติ ในวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ทาง การเกษตร จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของระดับของการใช้ความรู้แผนใหม่ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม (ดูตารางที่ 5.34)

ตารางที่ 5.34 ระดับของการใช้ความรู้แผนใหม่

ระดับของการใช้ความรู้แผนใหม่	เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม		เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำ (0 คะแนน)	5	15.2	13	28.3
ปานกลาง (1 คะแนน)	3	24.2	15	32.6
สูง (2 คะแนนขึ้นไป)	20	60.6	18	39.1
รวม	33	100.0	46	100.0

$\chi^2 = 3.75, p > 0.05$

การเปรียบเทียบลักษณะที่แตกต่างระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ตามแนวความคิดในรูปแบบจำลองนั้น โดยได้มีการเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม จิตวิทยา และการศึกษาคือสาระ และได้มีการหาค่าทางสถิติโดยใช้ไคสแควร์แบบทดสอบความเป็นอิสระ (test of independence) ก็สรุปได้ว่า ไม่พบความแตกต่างทางสถิติของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม และลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (การใช้ความรู้แผนใหม่) คงพบแต่ความแตกต่างทางสถิติของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาและการศึกษาคือสาระ (ดูตารางที่ 5.35) ดังนั้น สมมุติฐานข้อที่ 1 (มีความแตกต่างทางสถิติในลักษณะบางลักษณะ ระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม) และสมมุติฐานข้อที่ 2 (ลักษณะที่แตกต่าง น่าจะอยู่ในรูปของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาและการศึกษาคือสาระ มากกว่าที่จะอยู่ในรูปของลักษณะที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม หรือลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม) จึงถูกต้อง

ตารางที่ 5.35 สรุปการทดสอบค่าไคสแควร์ของตัวแปรทั้งหมด

ประเภทของตัวแปร	ค่าไคสแควร์
1. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	
1.1 อายุ	0.66
1.2 ประเภทของครอบครัว	0.01
1.3 การศึกษา	0.17
1.4 ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้	1.45
1.5 การใช้บริการคานดินเรือ	1.05
1.6 มาตรฐานความเป็นอยู่	1.63
1.7 การมีสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นของตนเอง	1.57
1.8 การถือครองที่ดิน	2.26
1.9 การได้รับน้ำชลประทาน	0.60
1.10 การไรเครื่องจักรกลทางการเกษตร	0.07

ตารางที่ 5.35 (ต่อ)

ประเภทของตัวแปร	ค่าไคสแควร์
2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยา	
2.1 การเข้าถึงต่อความไม่แน่นอน	0.39
2.2 คำนิยมโดยทั่วไปต่อการเปลี่ยนแปลง	2.91
2.3 ทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล	6.46*
2.4 ทัศนคติต่อการปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม	0.65
2.5 ความปรารถนาอยากให้เป็น	1.25
3. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร	
3.1 การตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน	1.64
3.2 การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	0.85
3.3 การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน	0.21
3.4 การหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์	7.30*
3.5 การตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่	7.43**
3.6 การติดต่อในงานส่งเสริม	21.79***
3.6.1 เกษตรตำบลไปหาเกษตรกร	7.65***
3.6.2 เกษตรกรไปหาเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษา	5.82*
3.6.3 เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต	14.48***
3.6.4 เกษตรกรไปขอพิมพ์เขียวจากเกษตรกรตำบล	20.57***
4. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม	
การใช้ความรู้แผนใหม่	3.75

* มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

** มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

*** มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.001

สำหรับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยา ซึ่งได้มีการเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ 5 ลักษณะคือ (1) การเลี้ยงต่อความไม่แน่นอน (2) คานิยมโดยทั่วไป ๆ ไปต่อการเปลี่ยนแปลง (3) ทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล (4) ทัศนคติต่อการปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมและ (5) ความปรารถนาอยากให้เป็น พบว่ามีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมมีทัศนคติต่อเกษตรกรตำบลดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

นอกจากนี้ สำหรับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางการติดต่อสื่อสาร ซึ่งได้มีการเปรียบเทียบลักษณะต่าง ๆ คือ (1) การตื่นตัวต่อบุคคลสำคัญในชุมชน (2) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (3) การเดินทางออกไปนอกถิ่นฐาน (4) การแสวงหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์ (5) การตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่ และ (6) การติดต่อในงานส่งเสริม พบว่ามีความแตกต่างทางสถิติระหว่างเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์ การตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่ และการติดต่อในงานส่งเสริม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมมีการหาความรู้ทางโสตทัศนูปกรณ์ มีการตื่นตัวต่อความรู้แผนใหม่และมีการติดต่อในงานส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อในงานส่งเสริม ยังพบอีกด้วยว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมมีเกษตรกรตำบลไปหาถึงบ้าน ไปหาเกษตรกรตำบลเพื่อขอคำปรึกษา เข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต และไปขอเยี่ยมแม่เหล็กพันธุ์จากเกษตรกรตำบล มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ดังนั้นสมมุติฐานข้อที่ 3 (เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูง เสริมมีลักษณะทางปริมาณที่มากหรือลักษณะทางคุณภาพที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ในความแตกต่างของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยาและการติดต่อสื่อสาร) จึงถูกต้อง

จากการที่ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยมีการกำหนดรูปแบบจำลองออกมานั้น อาจจะกล่าวได้ว่า การศึกษาเปรียบเทียบถึงลักษณะต่าง ๆ 26 ลักษณะ พบความแตกต่าง ทางสถิติเพียง 8 ลักษณะ จึงอาจสรุปได้ว่า ความ

แตกต่างกันในเรื่องของการปลูกข้าว ระหว่างพันธุ์ส่งเสริมกับพันธุ์พื้นเมือง เป็นผลมาจากความแตกต่างในเรื่องของทัศนคติที่มีต่อเกษตรตำบล การหาความรู้ทางไสทศัญญากรรม การตื่นตัวต่อความรู้นั้นใหม่ และการติดต่อในงานส่งเสริมอันได้แก่ การที่เกษตรกรตำบลมาหา การไปหาเกษตรกรตำบล การเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต และการไปขอขืมเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรตำบล ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า การที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีการตื่นตัวต่อความรู้ใหม่นั้น ทำให้มีการแสวงหาความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการหาความรู้ทางไสทศัญญากรรมแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมยังได้มีการแสวงหาความรู้จากเกษตรกรตำบลในรูปของการติดต่อเพื่อขอคำปรึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมแปลงสาธิต และการขอขืมเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรตำบล และจากการติดต่อกับเกษตรกรตำบล และจากการติดต่อกับเกษตรกรตำบลที่ค่อนข้างบ่อย (เมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง) ทำให้เกษตรกรตำบลมีการติดต่อกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง และจากการติดต่อดังกล่าวระหว่างกันที่ค่อนข้างบ่อยนี้ ทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงความคิด (cognitive dissonance) ในตัวของเกษตรกร และเป็นผลทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติที่มีต่อเกษตรกรตำบล ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมมีทัศนคติต่อเกษตรกรตำบล ที่ดีกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ใหม่นั้น (ดูตารางที่ 5.33 และตารางที่ 5.34) ปรากฏว่า ในวิธีการปฏิบัติทางการเกษตรแต่ละวิธี ไม่ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันเลย ไม่ว่าจะเป็นการตากดิน การคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี การใช้ยากำจัดแมลง การใช้ยากำจัดโรคพืช การใช้ยากำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ยคอก และการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ดังนั้น ในเรื่องของการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม จึงเป็นเรื่องของการยอมรับในเรื่องของพันธุ์ข้าวเท่านั้น

สาเหตุของการยอมรับกิจกรรม ซึ่งหมายถึงการปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมนี้ ร้อยละ 48.5 ระบุว่าให้ผลผลิตสูง ร้อยละ 18.2 เกษตรกรให้เมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 9.1 มีชลประทานทั่วถึง ทดลองปลูกก่อน และดูเพื่อนบ้านปลูกจึงปลูกตาม ร้อยละ 6.1 ทำตามนโยบายรัฐบาล (ดูตารางที่ 5.36)

ตารางที่ 5.36 เหตุผลที่ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริม

ประเภทของเหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
ให้ผลผลิตสูง	16	48.5
เกษตรกรทำบลีให้เมล็ดพันธุ์	6	18.2
มีชลประทานทั่วถึง	3	9.1
ทดลองปลูกก่อนเพราะไม่เคยปลูก	3	9.1
ดูเพื่อนบ้าน เมื่อเห็นว่าได้ผลดีจึงปลูกตาม	3	9.1
ทำตามนโยบายรัฐบาล	2	6.1
รวม	33	100.0

จากข้อมูลที่ได้ ทำให้เห็นว่า ความเชื่อที่ว่าให้ผลผลิตสูงและการที่เกษตรกรทำบลีให้เมล็ดพันธุ์ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรหันมาปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมซึ่งเกษตรกรมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (economic motivation) ที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยผลผลิตต่อไร่ ก็ไม่พบความแตกต่างกันมากนัก โดยพบว่าค่าเฉลี่ยของผลผลิตที่ได้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริม และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเป็น 463.48 และ 390.98 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งอันที่จริงแล้วผลที่ได้ต่อไร่ ของการปลูกข้าวพันธุ์สูงเสริมควรที่จะสูงกว่านี้ (ผลผลิตเฉลี่ยของตำบลถึง 360 กิโลกรัมต่อไร่) ซึ่งเหตุผลที่สำคัญอันนี้ก็เนื่องมาจากว่า ข้าวพันธุ์สูงเสริมตอบสนองต่อการใส่ปุ๋ยในอัตราที่ค่อนข้างสูง แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์

ส่งเสริม มีการไถพรวนและยาในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ อันเนื่องมาจากลักษณะจำกัดทางเศรษฐกิจคือความยากจนและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ทางการเกษตร ก็ได้ไม่ได้ทางไปจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่ขึ้นเมืองเลย การตอบสนองต่อการไถพรวนและยาที่ค่อนข้างต่ำนี้ จึงส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่ได้ไม่สูงเท่าที่ควร

ส่วนสาเหตุที่สำคัญของการไม่ยอมรับนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงการไม่ยอมปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมนั้น ร้อยละ 26.0 ระบุว่ามีความกลัว ร้อยละ 17.4 ขาดน้ำ และไม่มีเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 10.9 น้ำท่วมฉับและเชื่อว่าข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้ผลผลิตสูงกว่า ร้อยละ 8.7 ปลูกตามบรรพบุรุษดีกว่า ร้อยละ 4.3 ไม่นิยมปลูก ร้อยละ 2.2 ลงทุนสูงและต้องดูแลรักษาอย่างมาก (ดูตารางที่ 5.37)

ตารางที่ 5.37 เหตุผลที่ไม่ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม

ประเภทของเหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
กลัวมาก (ปู, หนอ, นก, ไก่และแมลง)	12	26.0
ขาดน้ำ	8	17.4
ไม่มีเมล็ดพันธุ์	8	17.4
น้ำท่วมฉับ	5	10.9
ข้าวพื้นเมืองให้ผลผลิตสูงกว่า	5	10.9
ปลูกตามบรรพบุรุษดีกว่า	4	8.7
ไม่นิยมปลูก	2	4.3
ลงทุนสูง	1	2.2
ต้องดูแลอย่างมาก	1	2.2
รวม	46	100.0

ดังที่ไคกล่าวในบทที่ 2 ข้อ 2.3.2 ว่า ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ย่อมมีความสำคัญต่อการยอมรับนวัตกรรมจากข้อมูลที่ไคชี้ให้เห็นว่า ส่วนหนึ่งของเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมเนื่องมาจากลักษณะจำกัดทางภูมิศาสตร์ ซึ่งได้แก่การขาดน้ำในช่วงฤดูการทำนา และการที่น้ำท่วมที่นาจนไม่สามารถที่จะปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมที่มีต้นเตี้ยได้ หากจะมองจากตัวเลขแล้ว ก็จะพบว่า ลักษณะจำกัดทางภูมิศาสตร์มีอยู่เพียงราวหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 28.3) แต่ปัญหาที่สำคัญที่เกษตรกรไม่ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมคือปัญหาทางด้านสังคม อันได้แก่ความเชื่อต่าง ๆ เช่น เชื่อว่าข้าวพันธุ์สังเสริมมีศัตรูมาก ข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้ผลผลิตสูงกว่า ปลูกตามบรรพบุรุษดีกว่า ไม่นิยมปลูกต้องดูแลอย่างมาก และการขาดเมล็ดพันธุ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 65.5 ของปัญหาทั้งหมด

5.4 ช่องทางในการรับข่าว

ดังที่ไคกล่าวแล้วว่าในบทที่ 2 ข้อที่ 2.5 ว่า ในสภาพที่เป็นชนบท โสภทัศน์อุปกรณ์แทบจะไม่มีอิทธิพลต่อชนบทในลักษณะของการเป็นแหล่งข่าวสาร (source of farm information) ได้เลย นอกจากนี้ ยังพบอีกด้วยว่า เกษตรกรมีการแสวงหาความรู้จากโสภทัศน์อุปกรณ์น้อยมาก (ดูตารางที่ 5.28) เมื่อถามเกษตรกรว่า ความรู้ทางการเกษตรโดยส่วนใหญ่แล้ว ท่านได้มาโดยลักษณะใดก็พบว่า ความรู้ส่วนใหญ่มักได้มาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (interpersonal contact) มากกว่าการที่จะได้จากโสภทัศน์อุปกรณ์ ชี้ให้เห็นว่าการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ (diffusion of innovation) จะเห็นได้ว่า ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ตลอดจนเกษตรกรตำบล เป็นแหล่งที่สำคัญในการส่งผ่านความรู้ต่าง ๆ ดังนั้น ภูมิฐานข้อที่ 4 (ช่องทางในการรับข่าวสารน่าจะอยู่ในรูปของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล มากกว่าจะอยู่ในรูปของการใช้สื่อทางโสภทัศน์อุปกรณ์จึงถูกต้อง (ดูตารางที่ 5.38)

ตารางที่ 5.38 แหล่งที่มาของการรับข่าวสารทางการเกษตร

แหล่งที่มาของการรับข่าวสาร ทางการเกษตร	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์สงเสริม		ลำดับ ความ สำคัญ	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พันธุ์พื้นเมือง		ลำดับ ความ สำคัญ
	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ	
ญาติพี่น้อง	11	33.3	1	14	30.4	1
เพื่อนบ้าน	4	12.1	4	10	21.7	3
ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน	5	15.2	3	12	26.1	2
เกษตรตำบล	12	26.4	2	8	17.4	4
พนักงานขายปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	-	-	-	-	-	-
หนังสือพิมพ์และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ	-	-	-	-	-	-
วิทยุ	1	3.0	5	-	-	-
โทรทัศน์	-	-	-	2	4.3	5
รวม	33	100.0		46	100.0	

จากข้อมูลที่ได้ พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของการจัดเรียงลำดับความสำคัญระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง โดยพบว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม เกษตรตำบลเป็นแหล่งสำคัญที่สุดของการรับข่าวสาร รองลงมาได้แก่ ญาติพี่น้อง ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน และเพื่อนบ้าน ตามลำดับ ในส่วนที่เกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ญาติพี่น้องเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดของการรับข่าวสาร รองลงมาได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน เพื่อนบ้าน และเกษตรตำบล ตามลำดับ ดังนั้น ในเรื่องของการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมให้ความสำคัญของเกษตรตำบลเป็นอันดับแรก ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมให้ความสำคัญของเกษตรตำบลเป็นอันดับสุดท้าย ความแตกต่างนี้อาจเกิดเนื่องจาก

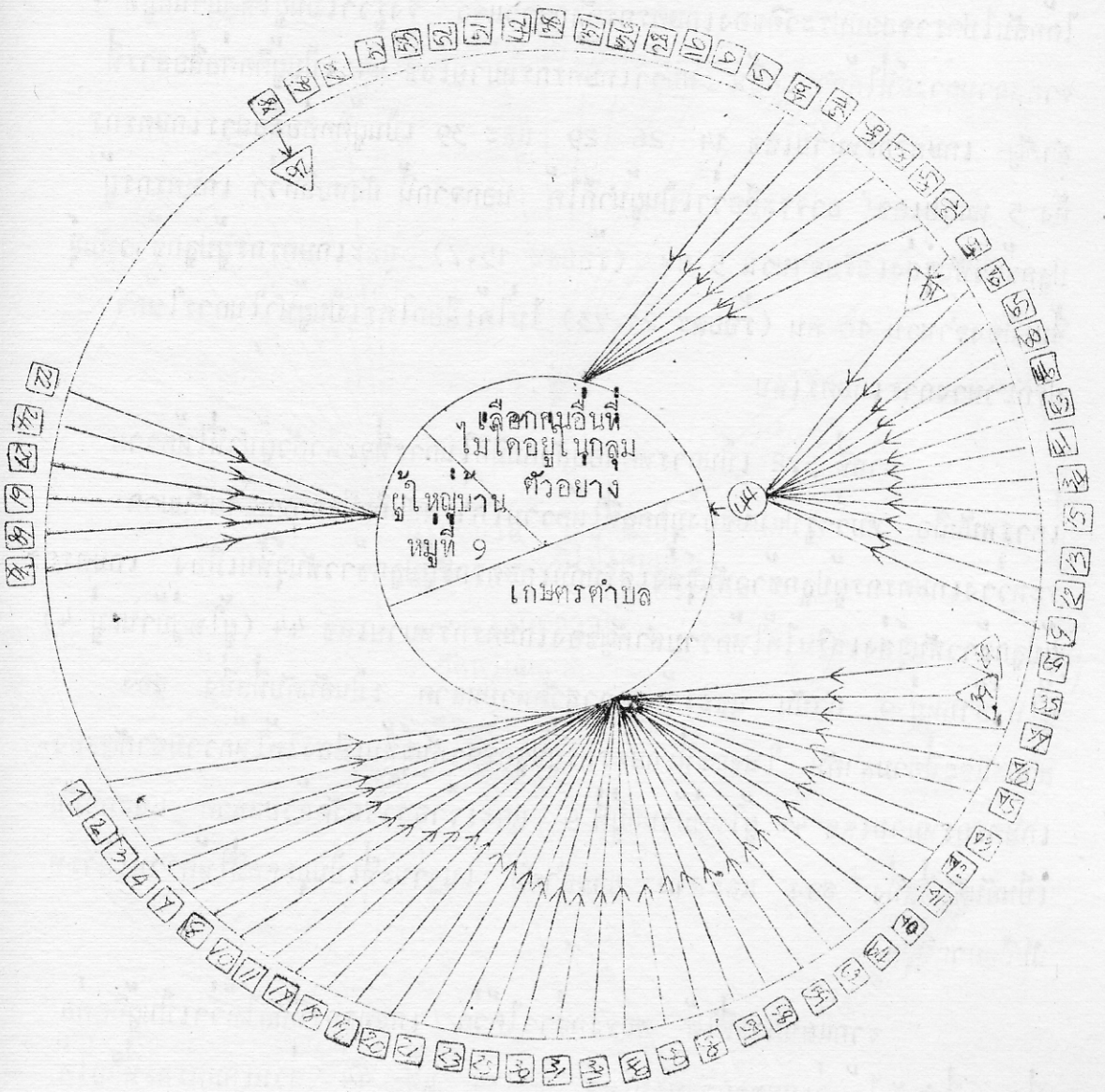
ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกรตำบล โดยพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรตำบลมีการไปมาติดต่อกันบ่อยครั้งกว่าการติดต่อกันระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองกับเกษตรกรตำบล (ดูหัวข้อที่ 5.3.3.6 และตารางที่ 5.3.1) ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้เอง อาจทำให้เกิดความเหมือนความคล้าย (proximity) ถือเป็นลักษณะของความเป็นพวกพ้องเกี่ยวกับ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมจึงให้ความสำคัญของเกษตรกรตำบลเป็นอันดับแรก

5.5 สังคมมิตี

ในการทดสอบวิธีการทางสังคมมิตินี้ จุดประสงค์ใหม่ก็เพื่อต้องการดูรูปแบบของการติดต่อสื่อสารของเกษตรกรที่เป็นบุคคลเป้าหมาย ว่ามีรูปแบบของการติดต่อกัน (social interaction) เป็นอย่างไรบ้าง ชาวสารมีการเคลื่อนไหว (flow of information) ไปทางใด ใครเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่สำคัญ ใครบ้างเป็นผู้ที่ไม่ยอมติดต่อกับผู้ใดเลย ดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อที่ 3.11

จากภาพที่ 5.1 เป็นการทดสอบสังคมมิตี ในการที่จะหาหัวหน้าที่สำคัญในการให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ทางการเกษตร พบว่ารูปแบบของการเลือกผู้นำระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองคล้ายกันมาก เกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญของเกษตรกรตำบล เกษตรกรหมายเลข 44 และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 เป็นอันดับหนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ (ร้อยละ 57.57) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และร้อยละ 39.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเลือกเกษตรกรตำบล ร้อยละ 15.15 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริม และร้อยละ 17.4 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเลือกเกษตรกรหมายเลข 44 ร้อยละ 9.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สังเสริมและร้อยละ 6.5 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเลือกผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9)

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 นั้นเป็นบุคคลนอกกลุ่มตัวอย่าง แต่ที่แปลกมากก็คือ การที่เกษตรกรหมายเลขที่ 44 ได้ถูกระบุว่าเป็นผู้นำในการให้คำปรึกษาทางการเกษตร

- - ผู้ติดต่อสื่อสารที่สำคัญ
- △ - ผู้ติดต่อสื่อสาร
- - ผู้ไม่ได้ติดต่อสื่อสาร

หมายเลข 1-33 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม

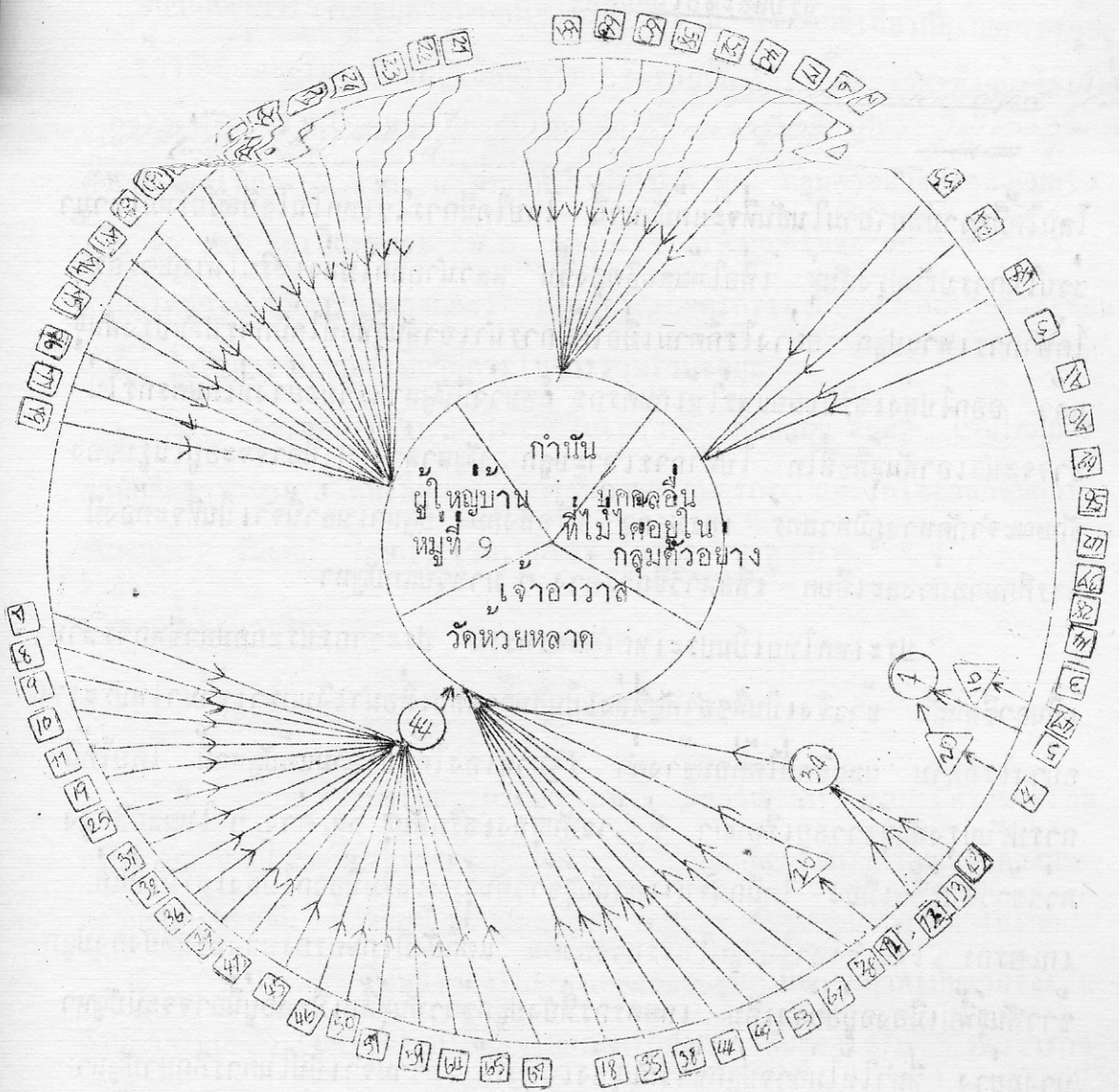
หมายเลข 34-79 เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

ภาพที่ 5.1 สังคมมิติ "บุคคลที่ให้คำปรึกษาปัญหาทางการเกษตร"

เพราะเกษตรกรหมายเลขกิ่งกล้าว เป็นเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง แต่เมื่อ ไค้กลับไปตรวจสอบประวัติของเกษตรกรกิ่งกล้าวแล้ว จึงรู้ว่าเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 จากสถานการณืที่ไค้กำหนดขึ้น พบว่าเกษตรกรหมายเลข 44 เป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ สำคัญ เกษตรกรหมายเลข 14 26 29 และ 39 เป็นผู้ติดต่อสื่อสารเกษตรกร ทั้ง 5 หมายเลข อาจจะถือว่าเป็นผู้นำไค้ นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า เกษตรกรผู้ ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมจำนวน 5 คน (ร้อยละ 15.7) และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ พื้นเมืองจำนวน 10 คน (ร้อยละ 21.73) ไม่ได้เลือกใครเป็นผู้นำในการให้คำ ปรึกษาทางการเกษตรเลย

ภาพที่ 5.2 เป็นการทดสอบสัมคมมิติในการที่จะหาตัวผู้นำที่ให้ความ เคารพนับถือ พบว่ารูปแบบของบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือมีความคล้ายกันมาก ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เกษตรกร ผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมไค้ให้ความสำคัญของเกษตรกรหมายเลข 44 (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4) ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 กำนัน และเจ้าอาวาสวัดห้วยหลาด เป็นอันดับที่หนึ่ง สอง สาม และสี่ตามลำดับ ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไค้ให้ความสำคัญของ เกษตรกรหมายเลข 44 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 9 และเจ้าอาวาสวัดห้วยหลาด และกำนัน เป็นอันดับที่หนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ ในฐานะที่เป็นบุคคลที่ให้ความเคารพ นับถือมากที่สุด

จากแผนภาพที่ไค้ พอจะกล่าวไค้ว่า เกษตรกรที่ถือไค้ว่าเป็นผู้ติดต่อ สื่อสารที่สำคัญไค้แก่เกษตรกรหมายเลข 1 34 และ 44 ส่วนเกษตรกรที่ถือไค้ ว่าเป็นผู้ติดต่อสื่อสารไค้แก่ หมายเลข 16 20 และ 26 นอกจากนี้ ยังพบอีก ควบว่า ร้อยละ 12.1 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์สงเสริมและร้อยละ 13.0 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไม่ได้เลือกใครเลยที่เป็นบุคคลที่ควรแก่การให้ ความเคารพนับถือ

- - ผู้ติดต่อสื่อสารที่สำคัญ
- △ - ผู้ติดต่อสื่อสาร
- - ผู้ไม่ได้ติดต่อสื่อสาร

หมายเลข 1- 33 เป็นเกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์สงเสริม

หมายเลข 34-79 เป็นเกษตรกรปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง

ภาพที่ 5.2 สังคมวัฒนธรรมบุคคลที่ให้ความเคารพนับถือ"